

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli d. 12 April 1869, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt förslag om ändring i lagen angående myntbestämningen af den 1 Mars 1830.

Den § i lagen angående myntbestämningen af den 1 Mars 1830, i hvilken Herr *A. O. Wallenberg*, uti dess inom Första Kammaren väckta motion, N:o 31, yrkat ändring, nemligen § 4, lyder för närvarande sålunda:

»Alla liquider och betalningar kunna hädanefter, såsom hittills, i bankosedlar fullgöras, der ej annat förbehåll gjordt är»;

Motionären har, under anförande att ingen emot sin vilja bör kunna tvingas att i liquid emottaga annat än fullgodt mynt, samt att berörda lag tydligen endast vore afsedd att gälla Riksbankens förhållanden, föreslagit ett förtydligande tillägg uti nämnda §, så att densamma finge följande lydelse:

»Alla liquider och betalningar till *Sveriges Riksbank och dess lånekontor* kunna hädanefter som hittills i *Riksbankens sedlar* fullgöras, der ej annat förbehåll gjordt är.»

För en riktig uppfattning af betydelsen utaf såväl ifrågavarande lag öfverhufvud, som särskildt den §, om hvars förtydligande fråga nu föreligger, måste i minnet återkallas de förhållanden, som gäfvö anledning till nämnda lag och det syftsmål, som med lagen afsågs.

Utskottet behöfver härvid endast erinra derom, att Riksbanken, i följd af allmänt kända förhållanden och åtgärder från statsmagternas sida, efter år 1809 blef urståndsatt att fullgöra sina förbindelser, samt att i följd häraf ett slags tvångsackord, eller så kallad *realisation*, måste uppgöras hvarigenom blef bestämdt huru stort värde i verkligt mynt innehafvare af Riksbankens då utgifna sedlar hade att erhålla, och att detta tvångsackord,

eller bestämmande af banksedelns silfvervärde, innefattas uti den nu ifrågavarande »Lagen angående myntbestämningen».

Att denna lagens betydelse icke var afsedd att sträcka sig utöfver ordnandet af de då befintliga penningeförhållandena och bestämmande af de då i rörelsen utevarande, dittills oinlösbara sedlarnes giltighet vid liquider och betalningar, framgår tydligt af de betänkanden, hvilka vid 1828—1830 årens riksdag i hithörande ämnen afgåfvos af Stats- och Banko-, samt af Stats-, Banko- och Lag-Utskotten, som behandlade dessa angelägenheter.

Sedan nemligen först nämnda Utskott uti Betänkande *N*º 1 förberedelsevis omförmält att vissa så kallade *transitorisk-juridiska* åtgärder blefve nödiga i följd af den föreslagna realisationen och i Betänkandet *N*º 14 angifvit syftemålet med det förslag, som härutinnan afgafs, vara, att innefatta »de stadganden, hvilka kunna vara nödiga såväl till betryggande af allmänhetens rätt i dess förhållanden till Banken *före utveaxlingens början*, som ock till närmare bestämmande af liquidationssättet man och man emellan»; så afgåfvo sedermera Stats-, Banko- och Lag-Utskotten ett »Förslag till Lag angående myntbestämningen», uti inledningen till hvilket Utskotten yttra: »Till beredande af stadga i myntväsendet för framtiden, och då, utan den vådligaste skakning i redan tillvarande förbindelser och penningeförhållanden man och man emellan, någon annan grund för inlösnings af Bankens utelöpande sedlar ej kan antagas, än den som närmast öfverensstämmer med det medelvärde i silfver, hvarföre dessa sedlar i allmänna rörelsen under en längre tid varit gångbare, få förenade Utskotten, under åberopande af hvad Stats- och Banko-Utskottens Betänkande *N*º 14, pag. 217, omförmäler, härigenom underställa Rikets Ständer följande förslag till Lag angående myntbestämningen.»

Att syftemålet med denna lag icke var eller behöfde vara vidsträcktare, än ofvan blifvit antaget, synes vinna stöd äfven deraf, att grundlagen då, likasom ännu, uti 72 § Regeringsformen förklarade Riksbankens sedlar såsom ovilkorligt laggildt betalningsmedel, oaktadt de icke med mynt inlöstes, hvadan något särskildt lagbud derom icke var erforderligt.

Detkunde måhända invändas, att då § 1 i myntbestämmningslagen innehåller bestämmelsen om det värde i silfvermynt, hvarmed Riksbankens sedlar, äfvensom dess öfriga förbindelser, skulle inlösas, den åt merberörda lag ofvan gifna tydningen, att densamma hade afseende endast å de vid deras utfärdande redan befintliga förhållanden, föranleder dertill, att någon grund icke vore i lag gifven för inlösen af de sedlar och förbindelser, Riksbanken sedermera utgifvit; men denna grund finnes fastställd uti den samtidigt med myntbestämmningslagen utfärdade Lag för Rikets Ständers Bank,

som

som uti § 1 stadgar, att ifrån den dag, då utvexling af silfver ånyo vidtog, Banken var skyldig att, när så påfordrades, sina sedlar inlösa efter den grund, Konung och Rikets Ständer fastställt, samt i § 2 meddelar bestämmelse för den händelse Banken vägrade att sedel vid uppvisandet inlösa med det belopp, som genom lagen om myntbestämningen blivit fastställt.

För öfrigt må i detta afseende erinras, att de sedan silfverutvexlingens början af Banken utgifna nya sedlar uti den dem åsatta text uttryckt Bankens förbindelse att inlösa sedlarne med silfvermynt eller en viss vikt silfver.

Således och ehuru det icke kan nekas, att merberörda lag i allmänna föreställningssättet tillagts en vidsträcktare betydelse, såsom tillämplig äfven på de efter realisationens verkställighet uppkomna förbindelser, anser Utskottet den närmare granskning, Utskottet nu företagit, böra fullkomligt undanrödja detta uppfattningssätt; och då Utskottet i följd häraf finner sig icke kunna tillstyrka det nu väckta förslaget till ändring af samma lags 4 §, hemställer Utskottet,

att Herr Wallenbergs förevarande motion icke må till någon vidare åtgärd föränleda.

Stockholm den 9 April 1869.

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr C. A. *Mannerskantz*: »Uti den af Utskottet uttalade åsigt, att den af Konungen och Rikets Ständer år 1830 gemensamt stiftade och sedan icke ändrade eller upphäfdade myntbestämmningslagen till sin betydelse
Bih. till Riksd. Prot. 1869. 6 Saml. 2 Afd. 2 Häft.

delse icke varit afsedd »att sträcka sig utöfver ordnandet af de då befintliga penningeförhållandena och bestämmande af de då i rörelsen utevarende dittills oinlösbara sedlarnes giltighet vid liqvider och betalning» kan jag icke instämma. Efter min — som jag tror hittills allmänt delade — uppfattning af denna lags innehåll och mening, har nemligen densamma, såsom dess erhållna benämning också tydligen angifver, varit afsedd, att både då för tillfället och för framtiden fastställa den i § 1 af lagen uppgifna orubbliga grund, hvarefter icke allenast inlösen borde ske af Bankens alla, vare sig före eller efter myntbestämningstiden utgifna banksedlar, eller andra förbindelser, utan äfven i banksedelmynt uttryckta redan träffade eller framdeles skeende värdeafstal enskilde emellan — under bibehållen rättighet för dem, att få begagna banksedlar vid alla liqvider — skulle komma att regleras och fullgöras; och det synes mig hvarken vara rätt eller gagneligt, att nu vilja gifva den ifrågavarande viktiga lagen en annan tydning.

För sin uppfattning om myntbestämmningslagens blott öfvergående betydelse hemtar Utskottet sitt enda stöd i några uppsökta och citerade yttranden, som förekomma i ett par Betänkanden, som vid riksdagen 1830 afgåfvos från de sammansatta Utskott, af hvilka nämnda lag då blef utarbetad. Jag, för min del, har dock hittills föreställt mig, att man, för att rätt uppfatta en lags föreskrifter och bestämmelser, i första rummet bör tillse hvad desamma verkligligen innehålla och endast, när deras lydelse icke är fullt klar och tydlig, söka förklaring derom antingen i motiverna för lagens tillkomst eller på något annat håll, der den bäst kan finnas. Den ifrågavarande lagen synes mig dock icke vara behäftad med någon tvetydighet eller osäkerhet i uttrycken, och jag tror att knappt någon som läst den, sådan den stått intagen i början af hvarje Bankoreglemente ifrån realisationens genomförande, hittills har förstått den anorlunda, än att dess viktiga stadganden i 1, 2 och 4 §§ fortfarande voro i gällande kraft, och hade till syfte att tillförsäkra och betrygga hvar och en, som i följd af Regeringsformens 72 § och myntbestämmningslagens 4 § var förpligtad att emottaga hvilken som helst af Riksbanken utgifven sedel i liquid, att han för denna sedel alltid skulle få full valuta i silfver efter den i sistnämnda lags 1 § fastställda grund.

Den motivering före lagens tillkomst, som Utskottet åberopat, anger ju också tydligen afsigten hafva varit, ej blott att förhindra en vådlig skakning af redan tillvarande förbindelser och penningeförhållanden man och man emellan, utan ock att *bereda stadga och trygghet i myntväsendet för framtiden*; och det är klart, att någon fullständig, verklig, varaktig myntbestämning icke kunde ske, utan att man på en gång och i ett samman-

hang i samma lag och på lika sätt bestämde om silfverinvektionsgrunder för alla banksedlar, både dem, som redan voro utgifna och som skulle komma att utgifvas, äfvensom ock samtidigt reglerade det värdemått, som skulle gälla vid fullgörandet af alla värdeafstal, som antingen redan blifvit bestämda, eller komme att bestämmas i bankosedelmynt; men det synes vara ett målet förbihoppande språng i bevisningen, då den slutsatsen göres, att emedan ett transitoriskt element måste ingå och ingick samt för- anledde myntbestämmningslagen, denna derföre skall vara helt och hållet af öfvergångsnatur.

Efter Utskottets förmening böra de Bankens sedlar — kallade bankosedlar — som i myntbestämmningslagen omnämnas, endast anses vara sådana, som utgäfvos före silfverutvexlingens återupptagande, hvaremot grunden för värdet af de sedlar som Banken sedan utgifvit, var fastställd i den samtidigt med myntbestämmningslagen utfärdade lagen för Rikets Ständers Bank; men om detta hade varit lagstiftarens mening borde väl hafva varit lätt för honom att begagna så tydliga benämningar i hvardera lagen, att intet missförstånd hade kunnat uppkomma derom, att man på ena stället menade äldre och på det andra nyare banksedlar. För mig är klart att lagstiftaren hvarken har bort vilja eller velat göra någon åtskillnad emellan den ena eller andra sorten sedlar, men att han stiftade två lagar i stället för en, derföre att han ansåg rätt att genom den ena — myntbestämmningslagen — fastställa värdemåttets storlek och genom den andra — banklagen — ålägga Riksbanken att fullgöra alla sina förbindelser med det nya fasta måttet samt stadga påföljd, om detta åliggande icke uppfylldes.

Hvad särskildt angår 4 § myntbestämmningslagen, anser man den hafva provisorisk natur, derföre, att den är öfverflödig eller obehöflig, då Rege- ringsformens 72 § innehåller ett motsvarande stadgande; men denna invändning måste då lika väl gälla för de äldre bankosedlarne, som under en lång följd af år, med stöd af grundlagsbudet hade måst emottagas i liqid och utgöra grund för värdeafstal, fastän de icke med silfver inlöstes, och för hvilka derföre något nytt påbud icke kunde behövas. För min del tror jag rättigheten att fortfarande få liquidera med bankosedlar hafva blifvit införd i samma lag, hvarigenom man bestämde dessa sedlars inlösningsgrund, emedan man ville till allmänhetens lugnande framhålla, att alla förskrifningar eller värdeafstal, som voro gjorda eller gjordes i bankosedelmynt, fortfarande skulle vara giltiga, men samtliga böra mätas efter samma i lagens 1 § för framtiden bestämda fasta mått; hvarförutan tillägget »der ej annat förbehåll gjort är», torde anses innefatta ett väl behöfligt försigtig- hetsmått deremot, att förskrifningar i *silfver eller species*, icke vidare, såsom förut, med bankosedlar såsom tvunget betalningsmedel skulle få in-

frias. Ehvad anledningen till dess införande må hafva varit står, emellertid nu i lagen bestämdt och tydligt infördt, att alla liqvider och betalningar med bankosedlar kunna fullgöras »och då är det förunderligt, huru Utskottet, emot den tydning man deråt hittills alltid gifvit, kan vilja förklara detta lagbud sakna all tillämplighet på närvarande förhållande samt afgifva en sådan förklaring straxt efter det denna Riksdags Konstitutions-Utskott, med upprepande af den mening, som samma Utskott vid nästföregående riksdag uttalat, erkänt 4 §:ns gällande kraft och genom återopande af dess tillvaro velat lugna för följderna af en alltför hastig och icke tillräckligt förberedd öfvergång till de nya förhållanden, som genom den föreslagna viktiga uteslutningen ur 72 § Regeringsformen skulle framkallas. För att underlätta det nyss nämnda grundlagsbudets borttagande, torde det ock vara klokast, att icke förut försöka förklara bort giltigheten af 4 § myntbestämmningslagen; emedan deri innehållna, sedermera lättare ändrade, stadgande af civillags natur förskaffar rådrum att vidtaga sådana åtgärder, som, i afsigt att betrygga redan träffade aftal, förändra lagstiftningen för enskilda banker, befordra det hårda myntets spridande i allmänna rörelsen m. m., torde behöfva föregå upphäfvandet af riksbankssedelns egenskap, att utgöra rikets lagligen gällande mynt; men tror man sig nu både kunna och böra förneka det ofta nämnda civillagsbudets giltighet, då vore det åtminstone bättre att bestämdt föreslå dess utgående ur lagen, så att ingen tvetydighet vidare måtte finnas, om det gäller eller icke gäller.

Hvad mig beträffar kan jag dock icke vilja, hvarken såsom Utskottet, förklara att 4 § myntbestämmningslagen, sådan den nu lyder, icke mera har någon laglig verkan, eller, såsom motionären, gifva deråt ett sådant innehåll, att den sedan ingenting betyder. Men jag tror deremot att en omarbetning af denna § och åtskilliga andra bestämmelser i samma lag har varit önskelig i ändamål både att hindra dess vidare misstyding och för att göra lagen mera passande och tillämplig, så väl efter en möjlig förändring af endera eller begge de sista momenterna i 72 § Regeringsformen, som ock i händelse grunden för landets gällande myntsystem, ehuru emot min förmodan, skulle kunna, utan föregången ändring i grundlagen, från silfver till guld ombytas, eller ock sedlar å guld samtidigt med sedlar å silfver af Riksbanken komma att utgifvas. Och ur sistnämnda synpunkt, för att tillse, om ej äfven myntbestämmningslagens nuvarande innehåll lägger något hinder i vägen för att använda guld, såsom grund för ett nytt myntsystem, eller utgifva sedlar å guld ifrån Riksbanken, tror jag att det hade varit rätt och följdriktigt af Utskottet, att begära få hänskjuta förslaget om förändring af nämnda lag till behandling i sammanhang med frågan om det
nya

nya mynts-systemets införande, för hvars lösning Utskottet i ett annat Betänkande föreslagit Riksdagen att anhålla om Regeringens medverkan.

Då likväl så icke har tillgått, men jag icke anser vara rätt eller utan skada kunna ske, att Riksdagen, hvarken genom sitt samtycke eller sitt förbiseende, gifver kraft åt de påståenden om myntbestämmningslagens förlorade betydelse, som Utskottet har framställt, måste jag yrka,

att Riksdagen, *med ogillande af Utskottets motiver*, ville förklara

Herr Wallenbergs motion om förändring i 4 § myntbestämmningslagen icke till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

af Herr Grefve *J. O. Mörner*: »Då jag icke kan anse 1830 års myntbestämmningslag hafva varit af hufvudsakligen endast transitorisk natur, måste jag reservera mig emot den åsigt Utskottets majoritet i sådant hänseende funnit lämpligt uttala. Hvad angår den nu föreslagna förändringen af 4 § i nämnda lag, skulle jag icke egentligen deremot haft något att invända, men då, derest guldsystemet skall i landet antagas eller 72 § Regeringsformen annars ändras, en ändring af ifrågavarande 4 § äfven synes mig vara oundviklig, men dessförinnan kunna vara obehöflig, finner jag mig äfven för min del, ehuru som sagdt ur alldeles olika grunder, kunna biträda det slut, hvaruti Utskottet stadnat.»